

Efectes de l'aferrament en la satisfacció conjugal: comparació de tres grups d'edat

Treball de final de grau

Alicia Colomer Salvans

Tutor: Dra. Núria Farriols

FPCEE Blanquerna, Universitat Ramón Llull

(27/05/19)

Índex

Resum	2
Abstract	2
Introducció	3
Mètode	12
Participants	12
Instruments	12
Procediment	13
Resultats	14
Discussió	20
Referències bibliogràfiques	28

Resum

Els objectius d'aquest estudi són observar l'impacte de l'edat en l'estil d'aferrament, estudiar el grau de satisfacció en la parella segons diversos grups d'edat, i predir quin dels quatre estils d'aferrament adult principals (segur, distant, preocupat i temorós) té major i menor satisfacció conjugal en cada grup d'edat. S'ha administrat el Qüestionari de relació (RQ *Relationship Questionnaire*) i l'escala DAS (*Dyadic Adjustment Scale*) per observar l'estil d'aferrament i la satisfacció en parella respectivament. La mostra ha estat formada per 184 participants dels quals 74 formen part del grup jove (17-29 anys), 56 del grup primera adulta (30-49 anys), i 54 del grup segona adulta (+50 anys). Els resultats no presenten diferències estadísticament significatives per cap de les hipòtesis, encara que s'observa un patró coherent amb la teoria. Tot i això, s'han observat diferències estadísticament significatives en els següents punts: el grup insegur és el que presenta majors nivells d'ansietat ($\chi^2= 20,537$; $p= 0,000$) i evitació ($\chi^2= 36,210$; $p= 0,000$); l'aferrament segur presenta major ansietat ($\chi^2= 34,089$; $p= 0,000$) i evitació ($\chi^2= 56,406$; $p= 0,000$) que l'aferrament preocupat, evitatiu o temorós a causa d'un desequilibri en el nombre de participants de cada grup; l'escala evitació de l'RQ influeix en el nivell d'ajust diàdic total de la DAS ($\chi^2= 11,625$, $p= 0,040$); l'escala consens de la DAS és la que més puntuació ha obtingut en l'ajust diàdic total ($\rho= 0,849$; $p= 0,000$) i l'escala expressió afectiva la que menys ($\rho= 0,6818$; $p=0,000$). Aquests resultats apunten que és important treballar en teràpia de parella l'aferrament de cada membre (sobretot l'insegur), el grau d'evitació que presenta, i el grau d'expressió afectiva conjugal o intimitat (sexualitat, mostres d'afecte, etc.).

Paraules clau: aferrament adult, satisfacció conjugal, edat.

Abstract

The objectives of this study are to observe the impact of the age on the attachment style, to study the degree of couple satisfaction according to different age groups, and to predict which of the four main adult attachment styles (secure, distant, worried and fearful) are the most and

EFFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

least satisfied in each age group. The RQ (*Relationship Questionnaire*) and the DAS (*Dyadic Adjustment Scale*) has been administered to observe the attachment style and the satisfaction respectively. The sample was formed by 184 participants of which 74 form part of the young group (17-29 years old), 56 of the early adulthood group (30-49 years old), and 54 of the second adulthood group (+50 years old). The results do not present statistically significant differences for any hypotheses, although there is a consistent pattern related with the theory. However, statistically significant differences have been observed in the following points: the group insecure is the one with the highest levels of anxiety ($\chi^2= 20,537$; $p= 0,000$) and avoidance ($\chi^2= 36,210$; $p= 0,000$); the secure attachment is most anxious ($\chi^2= 34,089$; $p= 0,000$) and prevented ($\chi^2= 56,406$; $p= 0,000$) than distant, worried and fearful because of an imbalance in the number of participants in each group; the avoidance scale of the RQ influences on the final dyadic adjustment of the DAS ($\chi^2= 11,625$, $p= 0,040$); the consensus scale of the DAS scored the highest punctuation on the final dyadic adjustment scale ($\rho= 0,849$; $p= 0,000$) and the affective expression scale had the lowest punctuation ($\rho= 0,6818$; $p=0,000$). These results indicate that it is important to treat in conjugal therapy the attachment style of each member (especially the insecure one), the degree of avoidance it presents, and the degree of affective expression or intimacy (sexuality, shows of affection, etc.).

Key words: adult attachment style, conjugal satisfaction, age.

Introducció

Actualment la teoria de l'aferrament pren una gran importància a l'hora d'abordar les relacions afectives en l'etapa adulta. La qualitat del vincle que s'estableix entre nen i cuidador tindrà una forta influència en la qualitat de les relacions de la vida adulta (Pinedo & Santelices, 2006). L'estil d'aferrament adult té relació amb la forma de vincular-se amb els altres, sobretot amb la parella, que segons López (citada a Yárnoz, Alonso-Arbiol, Plazaola, & Sainz de Murieta, 2001) és la figura d'aferrament principal. L'estil d'aferrament predominant en la infantesa té a veure

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

amb l'estil d'aferrament que es desenvoluparà durant l'etapa adulta i augmentarà o disminuirà el nivell de satisfacció amb el cònjuge. Durant anys s'ha posat rellevància a la teoria de l'aferrament a l'hora d'analitzar les relacions socioafectives en l'etapa adulta (Banse, 2004; Chellan, 2018; Gómez-Zapiain, Ortiz & Gómez, 2011; Guzmán & Contreras, 2012; López, 2003; Lucariello & Fajardo, 2010; Meyers & Landsberger, 2002; Ortiz Barón, Gómez & Apodaca, 2002; Rivera, Cruz & Muñoz, 2011; Rivera & Heresi Milad, 2011; Sandberg, Bradford & Brown, 2015). Alhora gran varietat d'estudis han confirmat la relació existent entre aferrament i satisfacció conjugal (Besharat, 2003; Guzmán & Contreras, 2012; Lucariello & Fajardo, 2010; Meyers & Landdberg, 2002; Ortiz Barón, et al., 2002; Rivera et al., 2011; Rivera & Heresi, 2011).

John Bowlby (1995) desenvolupa la teoria de l'aferrament on explica la tendència dels éssers humans a crear forts llaços i vincles afectius amb un altre individu, el qual compta amb més capacitats per enfrontar-se al món en moments de temor i ansietat. Saber que aquesta figura d'aferrament és propera i accessible en situacions d'emergència atorga a la persona seguretat. Aquestes conductes apareixen entre cuidador i nen i també entre adults al llarg de la vida. Bowlby (1986; 1990; 1993; 1995) defineix el concepte d'ansietat de separació com la reacció habitual a una amenaça o risc de pèrdua d'una figura d'aferrament. Respecte a aquesta pèrdua, en destaca tres fases (protesta, desesperació i desaferrament o apartament) que modifica en referència a la pèrdua de la parella, i que defineix com a a) fase d'embotiment de la sensibilitat, b) fase d'anhel i cerca de la figura perduda, c) fase de desorganització i desesperança i d) fase de reorganització (Bowlby, 1990). Bowlby (1986) descriu la formació d'un vincle com el fet d'enamorar-se, el manteniment del vincle com el fet d'estimar a algú, i la pèrdua de la parella com un sentiment de pena, de tal manera que l'amenaça d'aquesta pèrdua provoca ansietat.

Ainsworth (citada a Oliva, 2004; Hazan & Shaver, 1987) crea una situació experimental anomenada "la situació de l'estrany" a partir de la qual explica que el nen utilitza a la mare com

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

una base segura per a l'exploració de l'entorn. La percepció d'amenaques activen les conductes d'aferrament i fan desaparèixer les conductes exploratòries. L'aferrament adult s'expressa al llarg de la vida en noves relacions (sobretot de parella) i es concep com una relació recíproca on els dos membres implicats busquen seguretat en l'altre i on reben i proveeixen cuidat i afecte. Així doncs, en una relació de parella s'intercanvien les funcions de fixació i cures, i la separació i la pèrdua també generen angoixa (Fraley & Shaver, 2000; Hazan & Shaver, 1987; Ortiz Barón, et al., 2002). Ainsworth (citada a Oliva, 2004) observa tres patrons de comportament diferents en els infants segons el tipus d'aferrament establert i els anomena aferrament segur, aferrament insegur/evitatiu i aferrament insegur/ansiós-ambivalent. Diverses investigacions han afirmat i complementat la teoria de Bowlby i Ainsworth (Bretherton, 1992; Barroso, 2014; López, 2003; Oliva, 2004; Ortiz Barón, et al., 2002).

Complementant aquestes dues teories principals, Ortiz Barón, et al. (2002) consideren que percebre falta d'afecte matern en homes comporta major rebuig a la intimitat i també a la desvaloració de les relacions afectives. En canvi en el cas de les dones, observen una major probabilitat de desenvolupar un estil d'aferrament preocupat (amb alta ansietat davant l'abandonament). També Barón, et al. (2002) observen que la representació de la mare és major predictor de l'estil d'aferrament que la figura del pare. López (2003) posa èmfasi en el cuidat incondicional del nen per tal que aquest adquireixi seguretat pròpia i amb els altres.

Hazan i Shaver (1987) desenvolupen les primeres investigacions sobre la relació de l'aferrament i l'amor romàntic adult proposant que les relacions de parella poden ser conceptualitzades com a relacions d'aferrament que es veuen influenciades per les experiències amb els cuidadors durant la infància i que s'han internalitzat a partir del concepte que defineix Bowlby (1995) dels Models Operatius Interns (MOI). Segons Bowlby (1995) els Models Operatius Interns es consideren formes de representacions mentals i es descriuen com a pautes d'aferrament que es converteixen amb el pas del temps en característiques pròpies del nen.

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

Altres estudis han corroborat aquesta idea (Guzmán & Contreras, 2012; Oliva, 2004; Pinedo & Santelices, 2006; Yáñez et al., 2001). Fraley i Shaver (2000) defineixen algunes de les limitacions de la teoria de l'aferrament de Hazan i Shaver: a) no totes les relacions romàntiques són relacions d'aferrament, i b) explicació poc clara de la funció i evolució de l'aferrament en les relacions romàntiques. Aquestes deficiències han estat complementades per altres autors, per exemple, a l'estudi de Burutxaga, Pérez-Testor, Ibáñez, de Diego, Golanó, Ballús i Castillo (2018) es diferencia el concepte d'aferrament del concepte de vincle: a diferència del vincle, l'aferrament té un sol objectiu que és mantenir la proximitat respecte a un individu, es desenvolupa durant els primers anys de vida, serveix de referència per la resta de relacions d'aferrament al llarg del cicle vital, i es forma a partir d'un cuidador principal que normalment és la mare.

Les representacions mentals internalitzades (o Models Operatius Interns) descrites per Bowlby (citada a Pinedo & Santelices, 2006) són formades durant la infància envers el tipus de vincle desenvolupat amb els cuidadors i creen pautes o estils d'aferrament propis i concrets que regulen, interpreten i prediuen la conducta relacional adulta (Ortiz Barón et al., 2002; Pinedo & Santelices, 2006). Segons Bowlby (1995) aquest estil d'aferrament (entès com a patró de relació) és estable al llarg de la vida, tot i que és possible que es vegi modificat amb el temps a causa de les noves experiències viscudes amb altres figures significatives d'aferrament.

Hazan i Shaver (1987) creen un model de tres categories per tal de reconèixer els tres tipus d'aferrament descrits per Ainsworth, que és complementat més endavant pel model de diferències individuals de quatre categories de Bartholomew i Horowitz (1991). El model de Bartholomew i Horowitz (1991) és una descripció dimensional i prototípica que conserva la classificació de segur i ansiós-ambivalent (que anomena preocupat), però divideix la categoria d'evitatiu en dos: temorós i evitatiu.

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

Segons Bartholomew i Horowitz (1991) existeixen dos tipus de models operatius interns que es dicotomitzen de forma positiva o negativa: els models interns referents a un mateix (*self*) que augmentaran o disminuiran els nivells d'ansietat de la persona, i els models interns referents als altres que augmentaran o disminuiran els nivells d'evitació de les relacions. Així doncs, la persona crea una idea positiva o negativa d'un mateix (referent a la dignitat o indignitat de rebre benestar i cura dels altres) i també crea una idea dels altres positiva o negativa (com a benevolents o com a decebedors i danyosos), desenvolupant les quatre formes prototípiques d'aferrament adult (vegeu Figura 1).

		(+) ----- Percepció del Self ----- (-)		(-) ----- Ansietat ----- (+)
(-) ----- Percepció dels altres ----- (+) (-) ----- Evitació ----- (+)	SEGUR	Intimitat i confiança bàsica	PREOCUPAT	Sentiment d'inadequació personal Cerca d'aprovació i valoració Confiança cega
	EVITATIU	Escepticisme sobre les relacions Desig d'invulnerabilitat Falta d'empatia Desconfiança distant	TEMORÓS	Por a no ser acceptat Contacte impersonal Desconfiança temerosa

Figura 1.

Les quatre formes prototípiques d'aferrament adult segons la visió positiva (+) o negativa (-) envers un mateix i els altres. Nivells d'ansietat i grau d'evitació de cada estil d'aferrament. Adaptació de Camps-Pons, Castillo i Cifre (2014).

L'estil d'aferrament segur es caracteritza per una valoració positiva d'un mateix i per percebre els altres com persones amb les quals es pot confiar, accessibles i sensibles a les pròpies necessitats. Aconsegueixen amb facilitat proximitat, confiança, reciprocitat en les relacions íntimes i experimenten menys ansietat respecte a aquestes (Bartholomew & Horowitz,

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

1991; Camps-Pons et al., 2014; Koruk, 2017; Ortiz Barón et al., 2002). Koruk (2017) ha observat que les persones amb aferrament segur presenten major grau d'ansietat que altres tipus d'aferrament quan experimenten problemes conjugals degut a que consideren les relacions interpersonals i la intimitat com a factors importants.

Les persones amb aferrament segur tenen major capacitat de compromís, habilitats creatives, resiliència, assertivitat i condicions per a la intimitat (Chellan, 2018; López, 2003). Segons Collins i Feeney (citats a Guzmán & Contreras, 2012) també tenen relacions amb millor comunicació, proporcionen major suport a les seves parelles, resolen de manera més constructiva els seus conflictes i descriuen menys conflicte conjugal (Besharat, 2003). A més a més Chellan (2018) i Besharat (2003) consideren que tenen tendència a qualificar la parella com a més amigable, i a expressar i reconèixer cura i cuidat alhora que també el busquen. L'estil d'aferrament segur sol recordar de la seva infantesa una relació afectuosa amb mares sensibles i preocupades per ells, per tant, la història familiar viscuda s'associa a un major o menor ajust en la parella (Bartholomew & Horowitz, 1991; Camps-Pons et al., 2014; Ortiz Barón et al., 2002). A causa d'aquestes característiques, s'ha observat major consens, satisfacció i cohesió diàdica en la parella (Chellan, 2018), i per tant, si augmenta l'estil d'aferrament segur, augmenta la satisfacció conjugal (Chellan, 2018; Guzmán & Contreras, 2012; Koruk, 2017).

L'estil evitatiu té una visió positiva d'un mateix, però tendeix a evitar la intimitat i a desconfiar dels altres (Camps-Pons et al., 2014). Segons Korut (2017) es protegeix posant distància i aïllant-se i sobrevalorant la seva necessitat d'independència, sobretot quan apareixen conflictes (que ignoren o deneguen), fet que pot semblar que no experimenten ansietat ni patiment. Desenvolupen sentiments de rebuig, tristesa, dificultats per identificar l'alegria, falta de coneixement sobre les pròpies emocions i sentiments i apareix negació de les necessitats afectives. Generalment han viscut una història familiar freda i amb falta de resposta o rebuig

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

per part de les figures d'aferrament (Bartholomew & Horowitz, 1991; Camps-Pons et al., 2014; Koruk, 2017; Ortiz Barón et al., 2002).

L'estil preocupat (o ansiós-ambivalent) té una visió negativa d'un mateix (tendeix a devaluar-se), alhora que busca l'aprovació i valoració dels altres. Són persones que tendeixen a confiar cegament amb els altres (sense percebre defectes, limitacions o riscos), i són més vulnerables a la soledat i la depressió. Pot aparèixer una preocupació excessiva per l'abandonament, desig d'extrema unió i reciprocitat o desconfiança, i poden desenvolupar relacions que giren entorn la gelosia, simbiòtiques o poc duradores. Tenen tendència a experimentar por, tristesa, còlera i vergonya, i a sentir-se indefensos i sobreexcitats com a estratègia per a reclamar el contacte. Es relaciona amb una figura d'aferrament poc comprensiva durant la infantesa i amb la vivència d'un to afectiu negatiu entre els pares (Ortiz Barón et al., 2002; Camps-Pons et al., 2014). L'estil d'aferrament preocupat prediu negativament la satisfacció conjugal (Chellan, 2018).

Les persones amb estil temorós, tenen una visió negativa d'un mateix i dels altres, i per tant, tendeixen a autodevaluar-se i a estar en un estat d'hipervigilància defensiva. Solen buscar la relació i la proximitat però amb desconfiança i por. En les relacions es poden mostrar reservats i suspicços, i tendeixen a viure-les com a problemàtiques (Ortiz Barón et al., 2002; Camps-Pons et al., 2014). Neguen la necessitat d'amor i desconfien dels altres provocant interaccions negatives i no saludables (major evitació i ansietat en les relacions), i per tant, presenten major desajust conjugal i símptomes com ara ansietat i depressió (Koruk, 2017). Chellan (2018) estableix que els individus amb estil temorós no prediuen negativament la satisfacció marital.

En conclusió, a causa del sentiment d'incapacitat per afrontar conflictes o a la tendència mal adaptativa que presenten d'afrontar-los, els individus insegurs (estil evitatiu, preocupat i temorós) tendeixen a induir més problemes en les relacions de parella i a deteriorar la qualitat

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

i satisfacció en la relació que els individus amb estil segur (Besharat, 2003; Chellan, 2018). Meyers i Landdberg (2002) han obtingut els mateixos resultats en un estudi amb una mostra de dones casades. A més, l'aferrament percebut en la parella també influeix de forma positiva o negativa en el nivell de satisfacció. Per tant, percebre un aferrament segur en el cònjuge augmenta la satisfacció amb aquest (Banse, 2004; Chellan, 2018), i percebre ansietat i descontentament en la parella augmenta els nivells d'insatisfacció en la relació (Ripoll-Núñez, 2011). Armenta-Hurtarte, Sánchez-Aragón i Díaz-Loving (2012) consideren que la satisfacció conjugal té una forta influència en la qualitat de la salut mental i física de les persones.

Altres variables a part de l'aferrament també influeixen en els nivells de satisfacció en la parella. Guzmán i Contreras (2012) suggereixen que ser home o dona no té relació amb el grau de satisfacció en una relació. Altres estudis mostren que la satisfacció conjugal disminueix pel fet de ser dona, i presenten més símptomes psicològics associats a la depressió i l'ansietat quan apareixen problemes de desajust diàdic degut a la influència dels rols de gènere (Koruk, 2017; Rivera & Heresi, 2011). Un nivell socioeconòmic alt augmenta la satisfacció marital i correlaciona positivament amb la salut psicològica dels individus (menys probabilitat de patir ansietat, depressió, etc.) a causa de la disminució dels estressants del context i a la participació social, educativa i intel·lectual (Armenta-Hurtarte, et al., 2012; Korut, 2017; Rivera & Heresi, 2011). Les parelles experimenten un cert deteriorament en la valoració de la relació després de convertir-se en pares i mares (Hidalgo & Menéndez, 2003). A més, el nombre de fills correlaciona negativament amb l'ajustament marital a causa de la disminució de l'economia familiar i a la disminució del temps compartit com a parella, sobretot en el cas dels homes (Ávila Santibáñez, Miranda Hernández & Juárez Segura, 2009; Korut, 2017). Respecte el temps de relació trobem resultats molt variats segons l'estudi. Guzmán i Contreras (2012) assenyalen que la qualitat conjugal no s'associa amb el temps que la parella porta de relació. Per altra banda, Rivera i Heresi (2011) identifiquen que el temps en parella augmenta la satisfacció

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

marital ja que amb el temps les parelles poden gaudir dels beneficis econòmics dels quals disposen. Finalment, Ávila Santibáñez et al. (2009) i Korut (2017) consideren que el temps en parella i els anys de matrimoni són bons predictors de la disminució de la satisfacció conjugal. Korut (2017) destaca a més a més que l'edat de la parella correlaciona negativament amb els nivells de satisfacció, ja que l'envelliment s'associa amb una reducció d'amor, intimitat, passió i compassió. Envers aquesta investigació, Rivera et al. (2011) exposen que els joves tenen relacions predominantment satisfactòries (sobretot aquelles amb major estabilitat i compromís) independentment del temps que porten involucrats en elles. Finalment, Armenta-Hurtarte et al. (2012) destaquen la importància del context en els nivells de satisfacció conjugal, incloent-hi l'hàbitat on es desenvolupa la relació de parella que té en compte aspectes físics com ara la llar i aspectes socials com ara l'entorn polític i la seguretat.

En resum, diferents investigacions han focalitzat com a centrals unes o altres variables. Tot i que algunes investigacions (Korut, 2017; Rivera et al., 2011) hagin tingut en compte la variable edat, no s'ha trobat cap recerca fins al moment on s'hagi realitzat una comparació pròpiament de tres grups d'edat diferents per a l'observació de diferències generacionals. Contràriament sí que s'han descrit altres variables que no es tenen en compte en el present estudi com ara: història familiar (Ortiz Barón et al., 2002), percepció de l'aferrament de l'altre (Guzmán & Contreras, 2012), satisfacció sexual (Gómez-Zapiain, et al., 2011; Rivera & Heresi, 2011) o influència del tipus d'amor (Lucariello & Fajardo, 2010).

Partint de les investigacions recents i de la manca de desenvolupament d'algunes variables (com és el cas de l'edat) en el tema tractat, els objectius del present estudi són: a) observar si la variable edat modifica l'impacte dels estils d'aferrament; d'acord amb aquest objectiu es defineixen com a hipòtesis que a menys edat més aferrament segur (i consegüentment més satisfacció), i que a més edat més aferrament insegur (i menys satisfacció); b) observar el grau de satisfacció en la parella segons cada grup d'edat; partint d'aquest objectiu

EFFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

s'estableix com a hipòtesis que a menys edat major satisfacció conjugal; i c) predir quin dels quatre estils d'aferrament adult principals que descriuen Barthohlomew i Horowitz (1991) (segur, distant, preocupat i temorós) té major i menor satisfacció conjugal en cada grup d'edat; segons aquest objectiu s'extreuen les hipòtesis de que aferrament segur tendeix a relacionar-se amb major satisfacció conjugal que aferrament insegur (que inclou distant, preocupat i temorós). A més, afegiríem que l'estil segur es relaciona amb els nivells més elevats de satisfacció i que estil temorós amb els nivells més baixos.

Mètode

Participants

La mostra del present estudi està constituïda per 184 participants, 49 homes (26,6%) i 135 dones (73,4%). Per a poder observar l'impacte de l'edat es divideix la mostra en tres grups: el grup 1 (jove) compren les edats de 17 a 29 anys i està format per 74 participants (40,02%), el grup 2 (primera adulta) compren les edats entre 30 i 49 anys i està compost per 56 persones (30,4%), i el grup 3 (segona adulta) engloba les edats de 50 a 73 anys i està comprès per 54 membres (29,3%).

Instruments

L'estil d'aferrament tant del grup jove com adult s'ha avaluat a través del Qüestionari de Relació (*Relationship Questionnaire*, RQ) de Bartholomew i Horowitz (1991), en l'adaptació espanyola d'Alonso-Arbiol i Yárnoz (2000). En aquest qüestionari se li demana al subjecte que a) esculli d'entre quatre paràgrafs, el que millor reflecteix la seva forma de relacionar-se amb els altres i b) identifiqui el grau d'acord de cada un dels quatre paràgrafs exposats, a través d'una valoració a partir d'escala *Likert* de l'1 al 7 (on 1 és totalment en desacord i 7 és totalment d'acord). El Qüestionari de Relació avalua en quina mesura es veuen reflectits els participants en els prototips de quatre estils d'aferrament (segurs, preocupats, temorosos i evitatius/desvaloritzadors) i ofereix la possibilitat d'obtenir les dimensions ansietat

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

i evitació (Bartholomew & Horowitz, 1991; Yáñez & Comino, 2011). La validació al castellà del Qüestionari de Relació va començar amb una traducció anglès-castellà-anglès. L'anàlisi factorial de components principals va trobar dos factors: evitació i ansietat, que es corresponen als trobats a la versió anglesa de l'instrument, i que igual que en ella, són independents ($r = -0,01$) (Yáñez & Comino, 2011).

El nivell de satisfacció en la relació de parella s'ha avaluat a través de l'Escala d'Ajust Diàdic (*Dyadic Adjustment Scale*, DAS) de Spanier (1976) en l'adaptació espanyola de Martín-Lanas, Cano-Prous i Beunza-Nuin (2017). La DAS és una mesura de la qualitat de l'ajust de la parella on se li demana al subjecte que respongui a un seguit de preguntes amb diferents opcions de resposta a partir d'una escala de tipus *Likert* (amb variació en el rang segons la pregunta). Està formada per 32 ítems agrupats en quatre subescales (consens, satisfacció, expressió afectiva i cohesió) i ofereix també una puntuació total d'ajust diàdic (Spanier, 2017). L'adaptació espanyola de Martín-Lanas et al. consta d'una alfa de Cronbach de 0,94 en l'escala total, d'una correlació test-retest de 0,96 entre dos aplicacions del qüestionari, i d'una correlació interparella de 0,59 en total d'ajust diàdic pel que fa al grau d'acord entre cònjuges (la no concordança dels cònjuges no reflecteix un problema de fiabilitat o validesa) (Spanier, 2017). Pel que fa a la validesa, es realitza un anàlisi factorial exploratori (AFE) que mostra la presència de quatre components interrelacionats (Satisfacció, Cohesió, Consens i Expressió afectiva). Més endavant es porta a terme un anàlisi factorial confirmatori (AFC), entre altres proves com ara l'avaluació de tres jutges i la puntuació de la importància dels ítems pels diferents cònjuges. En quant a l'estructura interna, presenta una alta correlació entre les puntuacions de les diferents subescales i entre aquestes i la puntuació total (Spanier, 2017).

Procediment

El present estudi és una recerca quantitativa, quasiexperimental i transversal on les variables es mesuren a través de qüestionaris passats a la població general. Per a la selecció de

EFFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

la mostra s'ha utilitzat un mostreig no probabilístic i accidental on s'ha establert com a criteri necessari per a la participació la variable tenir parella o estar coneixent algú. També s'han contemplat altres variables com ara edat i nivell educatiu. A més per a la neutralització de possibles variables interferents en els nivells de satisfacció s'han controlat les següents variables: temps en parella, número de parelles, convivència o no, i temps de convivència.

La recerca s'ha realitzat a través de l'administració de les escales RQ i DAS descrites anteriorment. Els subjectes han participat en l'estudi de forma voluntària i a través de l'anonimat via *on line* a partir de l'aplicació *google forms*©. La duració aproximada de l'aplicació dels tests ha estat de 10-15 minuts.

Els resultats s'han obtingut a través del paquet informàtic SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*), versió 25 per iOS.

Resultats

Per delimitar el tipus de mostra s'han realitzat anàlisis descriptives de les dades obtingudes a través de comparacions no paramètriques.

La mitjana d'edat és de 38,40 anys (Desviació Típica= 16,073) amb un mínim de 17 i un màxim de 73 anys. El grup "jove" presenta una mitjana d'edat de 21,838 anys (DT= 2,862), el grup "primera adulta" de 40,339 anys (DT= 5,330), i el grup "segona adulta" de 59,074 anys (DT= 5,362). Un 9,2% de la mostra ha cursat estudis bàsics (ESO, EGB...), un 27,2% estudis mitjans (Batxillerat, Formació Professional...), un 53,3% estudis universitaris, un 7,6% postgraus i un 2,7% doctorats. La mitjana de temps de relació és d' 11,683 anys (DT= 12,644) amb un rang entre 2 mesos i 50 anys, i la mitjana del número de parelles tingudes és de 2,27 (DT= 1,298) incloent la parella actual, amb un mínim de 1 i un màxim de 7 parelles. Un 59,24% de persones viuen amb la seva parella amb una mitjana de temps de convivència de 15,551 anys (DT= 12,913), i amb un rang entre 5 mesos i 52 anys.

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

La prova Kolmogorov-Smirnov ha indicat que la mostra no es distribueix normalment per cap de les variables dependents: ajust diàdic total (K-S=0,079; p= 0,007), estil d'aferrament general (K-S=0,462; p=0,000) i estil d'aferrament concret (K-S=0,439; p=0,000).

Aferrament

La distribució dels estils d'aferrament dels individus que componen la mostra és d'un 73,9% d'aferrament segur i un 26,1% d'aferrament insegur, concretament un 11,4% evitatiu, un 7,6% preocupat i un 7,1% temorós.

Existeixen diferències estadísticament significatives entre l'estil d'aferrament general (segur/insegur) i les escales ansietat (Chi quadrat= 20,537; p= 0,000) i evitació (χ^2 = 36,210; p= 0,000) del qüestionari RQ. Es presenten nivells més elevats d'ansietat i evitació al grup insegur tot i que el grup segur és més nombrós quant a participants. L'escala evitació puntua de forma més elevada tant en el grup segur com insegur (vegeu Taula 1 i Figura 2).

Taula 1.

Impacte de les escales de l'RQ (ansietat/evitació) en l'estil d'aferrament general (segur/insegur).

			Estil d'aferrament general		Chi quadrat (χ^2)	p
			Segur	Insegur		
Escales RQ	Ansietat	Recompte absència d'ansietat	125	31	20,537	0,000
		Recompte ansietat	11	17		
	Evitació	Recompte absència d'evitació	120	22	36,210	0,000
		Recompte evitació	16	26		
	Total	Recompte	136	48		

També existeixen diferències estadísticament significatives entre l'estil d'aferrament concret (segur/evitatiu/preocupat/temorós) i les escales ansietat (χ^2 = 34,089; p= 0,000) i evitació (χ^2 = 56,406; p= 0,000). L'estil d'aferrament segur presenta el major nombre d'ansietat

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

i evitació a causa de la quantitat més gran de mostra. Deixant de banda aquest resultat, observem que l'estil d'aferrament insegur amb major puntuació d'ansietat és el preocupat (seguit del temorós i finalment l'evitatiu), i que l'estil d'aferrament evitatiu és el que presenta major grau d'evitació (seguit del temorós i finalment el preocupat) (vegeu Taula 2 i Figura 2).

Taula 2.

Impacte de les escales de l'RQ (ansietat/evitació) en l'estil d'aferrament concret (segur/evitatiu/preocupat/temorós).

Escala RQ	Ansietat	Recompte absència d'ansietat	Estil d'aferrament concret				Chi quadrat (χ^2)	p
			Segur	Evitatiu	Preocupat	Temorós		
Ansietat			125	18	6	7	34,089	0,000
		Recompte ansietat	11	3	8	6		
Evitació			120	8	12	2	56,406	0,000
		Recompte evitació	16	13	2	11		
Total		Recompte	136	21	14	13		

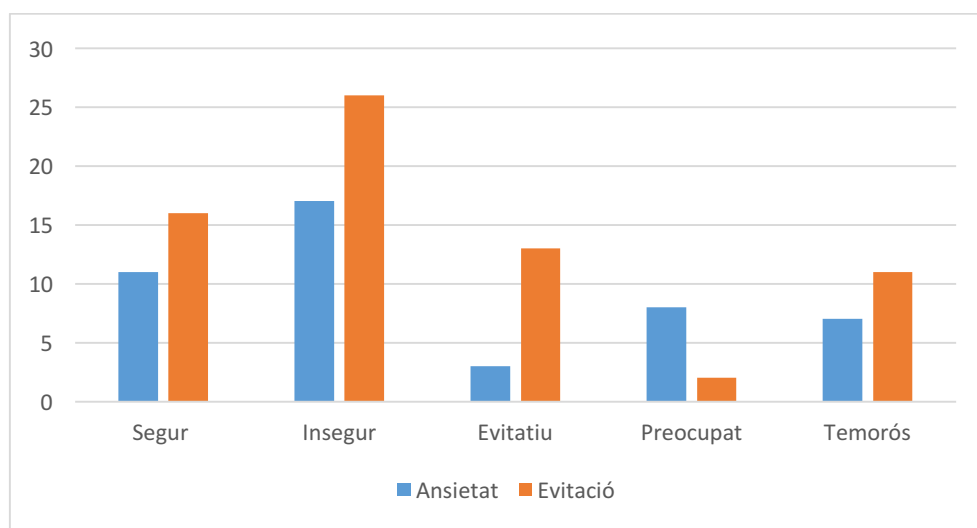

Figura 2.

Grau d'ansietat i evitació segons l'estil d'aferrament general i concret.

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

Edat i estil d'aferrament

No existeixen diferències estadísticament significatives entre l'edat i l'estil d'aferrament general (segur/insegur) ($\chi^2= 1,615$; $p= 0,446$), i tampoc entre l'edat i l'estil d'aferrament concret (segur/evitatiu/preocupat/temorós) ($\chi^2= 3,042$; $p= 0,804$) (vegeu Taula 3 i 4).

Taula 3.

Influència de l'edat (jove/primera adulta/segona adulta) en el tipus d'estil d'aferrament general predominant (segur/insegur).

		Estil d'aferrament general		Chi quadrat (χ^2)	p
		Segur	Insegur		
Edat	Jove	51	23	1,615	0,446
	Primera adulta	43	13		
	Segona adulta	42	12		
Total	Recòmpte	136	48		

Taula 4.

Influència de l'edat (jove/primera adulta/segona adulta) en el tipus d'estil d'aferrament concret predominant (segur/evitatiu/preocupat/temorós).

		Estil d'aferrament concret				Chi quadrat (χ^2)	p
		Segur	Evitatiu	Preocupat	Temorós		
Edat	Jove	51	12	6	5	3,042	0,804
	Primera adulta	43	5	4	4		
	Segona adulta	42	4	4	4		
Total	Recòmpte	136	21	14	13		

Satisfacció

La mitjana de satisfacció és de 46,82 (DT=7,635) corresponent dins el grup de grau mitjà de satisfacció, amb un mínim de 22 i un màxim de 65 punts. Pel que fa als nivells de satisfacció en parella, un 4,9% han obtingut resultats molt baixos de satisfacció, un 11,4% baixos, un 18,5% mitjans-baixos, un 54,9% mitjans, un 7,6% mitjans-altos i un 2,7% alts.

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

Els resultats indiquen que existeix una forta correlació positiva entre les quatre escales principals i l'ajust diàdic total (nivells de satisfacció en parella) de la DAS. Totes les escales puntuen de forma positiva als nivells de satisfacció totals, sent l'escala consens la que més puntuació ha obtingut ($\rho = 0,849$; $p = 0,000$), seguit de l'escala satisfacció ($\rho = 0,697$; $p = 0,000$), cohesió ($\rho = 0,686$; $p = 0,000$) i expressió afectiva ($\rho = 0,6818$; $p = 0,000$).

Per altra banda, l'escala ansietat del test RQ no influencia significativament en els nivells d'ajust diàdic de la DAS ($\chi^2 = 6,924$; $p = 0,226$), a diferència de l'escala evitació que podem observar una influència significativa d'aquesta en els nivells d'ajust diàdic del qüestionari DAS (11,625, $p = 0,040$) (vegeu Taula 5).

Taula 5.

Influència de les escales de l'RQ (ansietat/evitació) en l'escala total d'ajust diàdic de la DAS (grau de satisfacció)

			Ajust diàdic total					Chi quadrat	p	
			Molt baix	Baix	Mitjà-baix	Mitjà	Mitjà-alt	Alt	(χ^2)	
Escales RQ	Ansietat	Recompte absència d'ansietat	8	19	27	89	9	4	6,924	0,226
		Recompte ansietat	1	2	7	12	5	1		
	Evitació	Recompte absència d'evitació	4	15	25	81	14	3	11,625	0,040
		Recompte evitació	5	6	9	20	0	2		
	Total	Recompte	9	21	33	101	14	5		

Edat i satisfacció

Els resultats indiquen que no existeixen diferències estadísticament significatives entre l'edat i l'ajust diàdic total ($H = 3,155$; $p = 0,207$). Els nivells més alts d'ajust diàdic o satisfacció es troben al grup jove ($\bar{x} = 48,20$), seguit del grup segona adultesa ($\bar{x} = 46,43$) i finalment el grup primera adultesa ($\bar{x} = 45,38$) (vegeu Figura 3).

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

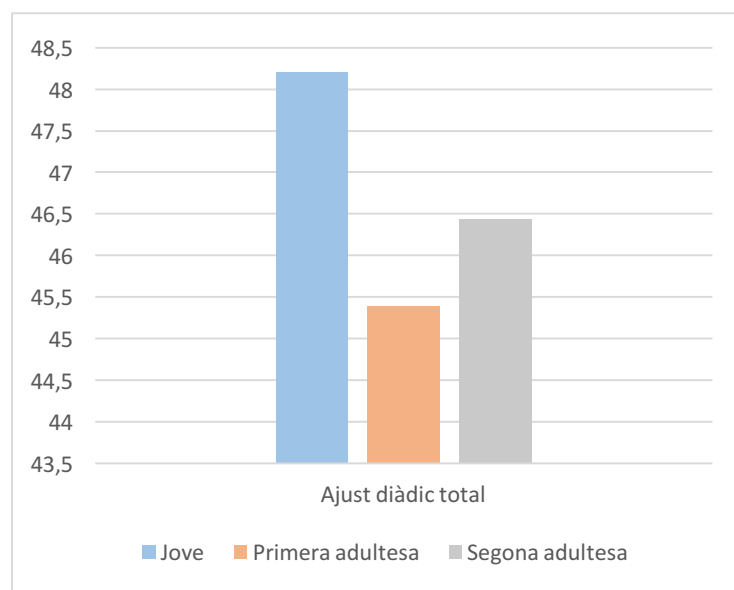

Figura 3.

Mitjana d'ajust diàdic total segons edat.

Aferrament i satisfacció

No existeixen diferències estadísticament significatives entre l'ajust diàdic total i l'estil d'aferrament general (segur/insegur) (U Mann-Whitney= 2962,500; $p= 0,341$) (vegeu Taula 6 i figura 3) ni amb l'estil d'aferrament concret (segur/evitatiu/preocupat/temorós) ($H= 1,681$; $p= 0,641$) (vegeu Taula 7 i Figura 3). A la Figura 3 observem que el grup amb nivells més alts d'ajust diàdic o satisfacció és el grup segur, seguit del grup insegur en l'ordre de preocupat, evitatiu i temorós.

Taula 6.

Influència de l'estil d'aferrament general (segur/insegur) en els nivells d'ajust diàdic total (grau de satisfacció).

	Estil d'aferrament general	N	\bar{x}	Mann-Whitney (U)	p
Ajust diàdic total	Segur	136	47,15	2962,500	0,341
	Insegur	48	45,90		
Total		184			

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

Taula 7.

Influència de l'estil d'aferrament concret (segur/evitatiu/preocupat/temorós) en els nivells d'ajust diàdic total (grau de satisfacció).

	Estil d'aferrament concret	N	\bar{x}	Kruskal-Wallis (H)	p
Ajust diàdic total	Segur	136	47,15	1,681	0,641
	Evitatiu	21	46,14		
	Preocupat	14	46,86		
	Temorós	13	44,46		
Total		184			

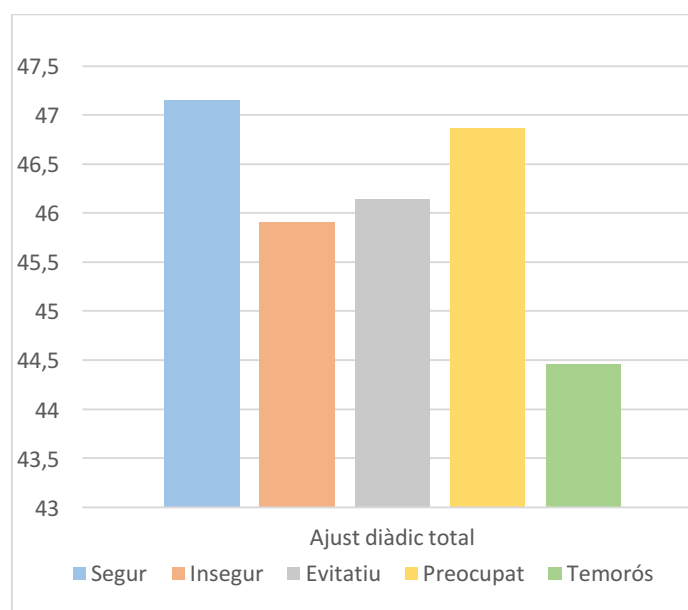

Figura 3.

Mitjana d'ajust diàdic segons l'estil d'aferrament.

Altres variables

No apareix correlació entre ajust diàdic i temps de relació ($\rho = -0,110$; $p = 0,137$), nombre de parelles ($\rho = 0,30$; $p = 0,684$), temps de convivència ($\rho = -0,026$; $p = 0,725$) ni nivell educatiu ($\rho = 0,009$; $p = 0,907$). Tampoc s'ha trobat influència de viure o no amb la parella en l'ajust diàdic ($U = 3774,500$; $p = 0,377$).

Discussió

En el present estudi s'ha avaluat la influència de l'estil d'aferrament en el nivell de satisfacció amb la parella, i com aquesta última es pot veure influenciada per l'edat.

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

Aproximadament un 73,9% de la mostra presenta aferrament segur i un 26,1% aferrament insegur sigui de tipus evitatiu (11,4%), preocupat (7,6%) o temorós (7,1%). A altres estudis realitzats en població general s'observen diferències: un 32,5% presenta aferrament segur i un 67,5% insegur, del qual 37,5 és evitatiu, 20% preocupat i 10% temorós (Camps-Pons et al., 2014). La desitjabilitat social és un factor que pot haver influenciat en els subjectes que han respost la present recerca. La forma d'administració dels qüestionaris pot haver incidit també en el resultat, a causa de la rapidesa amb què es pot contestar el qüestionari de forma *on line* i de factors ambientals que poden haver interferit en la concentració dels subjectes i d'igual manera en la manca de reflexió sobre un mateix.

L'estil d'aferrament insegur presenta de forma significativa un nombre més elevat de persones que puntuen en ansietat i evitació en comparació amb l'estil d'aferrament segur, sent dins l'estil insegur, l'estil preocupat el que presenta més ansietat i l'estil temorós el que presenta més evitació. La mateixa idea és plantejada per Bartholomew & Horowitz (1991) que afirmen que l'estil d'aferrament segur presenta una valoració positiva d'un mateix (grau baix d'ansietat) i dels altres (grau baix d'evitació), i que l'estil que més ansietat i evitació presenta és el temorós degut la visió negativa que té d'ell mateix i dels altres. Per a aquest motiu les persones temoroses poden arribar a presentar majors problemàtiques a les seves relacions i així concebre una menor satisfacció en elles (Ortiz Barón et al., 2002; Camps-Pons et al., 2014). A més, Bartholomew & Horowitz (1991), igual que en la present recerca, exposen que l'estil que presenta major ansietat és el preocupat a causa de la visió negativa que té d'un mateix (tot i la cerca de vinculació amb els altres), i que el que presenta major evitació en les relacions és l'estil evitatiu degut a tenir una visió positiva d'un mateix però amb tendència a evitar la intimitat i desconfiar dels altres.

L'edat no influencia en l'estil d'aferrament de cada persona. Tots els estils d'aferrament es veuen representats aproximadament per igual en el grup jove (17-29 anys), primera adultesa

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

(30- 49 anys) o segona adultesa (+50 anys). En els tres grups s'observa un predomini d'aferrament segur per sobre d'insegur, i aquest últim es veu representat primordialment per aferrament evitatiu, seguit de preocupat i finalment temorós per tots els grups d'edat. Aquesta dada pot ser deguda a trets d'autoengany que no són contemplats pel qüestionari RQ (*Relationship Questionnaire*) com ara la desitjabilitat social. Tot i això, s'hauria de comprovar aquesta hipòtesi en futures investigacions.

La població del present estudi presenta els següents graus de satisfacció en parella: un 2,7% obté un grau alt referent a un elevat i atípic nivell de satisfacció (Spanier, 2017); un 7,6% presenta un grau mitjà-alt; la majoria presenta un grau mitjà (54,9%) referent a l'absència de problemes en la relació (Spanier, 2017); un 18,5% obté un grau mitjà-baix que es relaciona amb la presència d'un possible problema dins la relació (Spanier, 2017); un 11,4% refereix tenir un grau baix de satisfacció que es relaciona amb la presència de diversos problemes (Spanier, 2017); i finalment, un 4,9% presenta un grau molt baix de satisfacció que es pot vincular amb l'aparició de problemes clínicament significatius en la relació de parella (Spanier, 2017). Aquests resultats concorden amb la teoria de Spanier (2017) ja que la majoria de la mostra forma part de la població normal (no clínica), i per tant, la majoria de parelles no presenten conflictes significatius en les seves relacions i perceben la seva relació com a satisfactòria dins dels estàndards normals poblacionals.

El nivell total de satisfacció obtingut s'associa significativament amb el grau de consens, cohesió, expressió d'afecte i satisfacció general que es presenta; el que més puntua sobre l'ajust diàdic o satisfacció total és el consens, que fa referència al grau d'acord entre els membres de la parella en temes importants per a la relació com poden ser l'economia, la religió, l'oci, les amistats, les tasques domèstiques o el temps que passen junts (Spanier, 2017). En segon lloc l'escala de satisfacció és la que puntua en major mesura en la satisfacció total i avalua la quantitat de tensió existent en la relació, així com fins a quin punt s'ha considerat posar-li fi.

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

Les puntuacions altes indiquen el grau de satisfacció amb l'estat actual de la relació i el nivell de compromís perquè aquesta perpetui (Spanier, 2017). En tercer trobem l'escala de cohesió, que mesura les activitats i interessos compartits per la parella (Spanier, 2017). Finalment, l'última escala que puntua en els nivells de satisfacció és l'expressió afectiva, que avalua la satisfacció amb les mostres d'afecte i amb la intimitat i la sexualitat (Spanier, 2017). Per tant, envers aquests resultats podem considerar que la majoria de parelles presenten major ajust conjugal amb aspectes relacionats amb l'acord entre els dos membres, i en canvi presenten un desajust més elevat en aspectes que tenen a veure amb la intimitat.

La satisfacció en parella es veu influenciada de forma significativa pel nivell d'evitació que es presenta, però en canvi no apareixen resultats significatius pel que fa a la influència dels nivells d'ansietat. Aquest resultat difereix d'altres investigacions, on es planteja que l'ansietat influeix en la visió que es té d'un mateix i dels altres, i per tant, consegüentment amb la parella (Bartholomew & Horowitz, 1991). Les persones amb menors nivells d'ansietat com ara les que tenen un estil d'aferrament segur, presenten major capacitat de compromís, habilitats creatives, resiliència, assertivitat i condicions per a la intimitat (Chellan, 2018; López, 2003), i per tant, descriuen menys conflicte conjugal (Besharat, 2003). Altres recerques afirmen que les persones amb alts nivells d'ansietat com ara les que presenten un aferrament preocupat i temorós obtenen major desajust conjugal i pitjor predicció del grau de satisfacció amb la parella (Chellan, 2018; Koruk, 2017).

També les persones amb aferrament evitatiu presenten baixos nivells d'ansietat, ja que tenen una concepció positiva de si mateixos. Tot i això, les seves relacions es veuen influenciades negativament a causa dels nivells elevats d'evitació que presenten, factor que és decisiu per a la percepció d'una relació com a satisfactòria. Per a aquest mateix motiu, les persones que presenten alts nivells d'evitació com ara les que tenen un aferrament evitatiu o temorós, segons Camps-Pons et al. (2014) i Korut (2017) neguen la necessitat d'amor,

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

desconfien dels altres i eviten la intimitat provocant interaccions negatives, i per tant, presenten major desajust conjugal. Aquest resultat pot ser causa que les persones que pateixen ansietat poden no desplaçar-la cap a la seva relació, o que les parelles poden ser en alguns casos un punt de suport i de contenció per al malestar propi.

Per altra banda, l'estil d'aferrament no influencia en els nivells de satisfacció amb la parella, tot i que observem que les persones amb aferrament segur obtenen puntuacions relativament més elevades de satisfacció que les persones amb aferrament insegur, en l'ordre de preocupat (amb majors nivells de satisfacció), evitatiu i temorós (amb menors nivells de satisfacció). A més, l'aferrament segur és el que presenta major benestar conjugal a causa de la concepció positiva que tenen envers si mateixos i els altres, i l'estil d'aferrament temorós és el que presenta menor grau de satisfacció conjugal pel fet que té una concepció negativa de si mateix i dels altres.

L'edat no influencia en els nivells de satisfacció amb la parella, tot i que les persones que presenten major satisfacció amb la parella es troben en el grup d'edat jove comprès entre 17 i 29 anys ($\bar{x} = 48,20$) tal com es plantejava a l'inici de la recerca. En canvi, a mesura que augmenta l'edat no apareix una disminució de la satisfacció; s'observa major satisfacció en el grup segona adulta ($\bar{x} = 46,43$) referent a persones de més de 50 anys, que en el grup primera adulta ($\bar{x} = 45,38$) que compren les edats de 30 a 49 anys. Aquests resultats difereixen d'altres investigacions que exposen que l'edat sí que influencia en la qualitat de la relació de parella. Per una banda, Korut (2017) exposa que l'edat de la parella correlaciona negativament amb els nivells de satisfacció a causa de l'envelliment, entès com una reducció de l'amor, la intimitat la passió i la compassió. Complementant aquest estudi, Rivera et al. (2011) afirma que els joves tenen relacions predominantment satisfactòries.

Per a poder determinar les causes d'aquest resultat s'ha observat la influència d'algunes variables com ara el temps de relació, el nombre de parelles tingudes, la convivència o no, el

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

temps de convivència i el nivell educatiu. Cap d'aquests factors influencia significativament en els nivells de satisfacció que es té amb la parella. Pel que fa a la variable de temps de relació, el present estudi concorda amb l'estudi de Guzmán i Contreras (2012) que assenyalen que la qualitat conjugal no està associada a aquesta variable. Altres recerques però, observen el contrari; per exemple, Rivera i Heresi (2011) identifiquen que el temps en parella augmenta la satisfacció ja que es disposa d'un major estat socioeconòmic (ja no es tenen gestos pels fills, poder haver-hi estalvis, etc.). En contraposició, Ávila Santibáñez et al. (2009) i Korut (2017) consideren que el temps en parella és un predictor de la disminució de la satisfacció conjugal. Pel que fa al nivell educatiu i a diferència del present estudi, Armenta-Hurtarte, et al. (2012), Korut (2017) i Rivera & Heresi (2011) exposen que un nivell socioeconòmic alt (que podem relacionar amb un major nivell educatiu) augmenta la satisfacció marital.

Ja que aquestes variables no serveixen com a predictores de la satisfacció en parella, es pot considerar l'existència d'altres variables que es relacionen amb l'edat biològica de la persona i poden tenir a veure amb el nivell de satisfacció experimentat amb la parella. Una variable important referent al grup jove, i que pot augmentar la satisfacció amb la parella, és la falta de responsabilitats i obligacions que es relacionen amb aquesta etapa vital, com ara, no compartir l'economia domèstica o no tenir fills. Aquesta segona variable es pot relacionar també amb la menor satisfacció conjugal obtinguda entre l'edat de 30 a 49 anys ja que és l'edat biològicament dedicada a la cria dels fills i per tant es relaciona amb una disminució de l'economia domèstica i del temps que es dedica a la parella (Ávila Santibáñez, Miranda Hernández & Juárez Segura, 2009; Korut, 2017). Hidalgo & Menéndez, (2003) també estan d'acord amb la idea del deteriorament de la parella durant aquesta etapa vital pel fet que és una etapa dedicada a ser pares i mares. També per a aquest motiu, és l'edat de +50 anys on les parelles presenten major satisfacció després del grup jove (17-29 anys). És a partir d'aquesta

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

etapa on els fills es comencen a independitzar i on augmenta el temps lliure (també degut a la posterior jubilació) i el nivell econòmic familiar.

Respecte a les limitacions d'aquest estudi, trobem com ja s'ha comentat, l'instrument de mesura de l'aferrament (RQ). Aquest és un test breu en què es demana a la persona que es classifiqui envers quatre estils d'aferrament principals a partir de quatre frases, fet que pot comportar dificultats d'introspecció en la persona en decidir en quin estil es sent identificat. L'RQ classifica a les persones des d'un punt de vista molt general i sense profunditzar en aspectes més interns i personals. A més, l'RQ no és sensible com ja s'ha comentat, a aspectes secundaris com ara la desitjabilitat social, i per tant, moltes respostes poden haver estat influenciades per aquest factor. Aquest fet, juntament amb la metodologia d'aplicació dels qüestionaris (*on line*), explicaria la falta de mostra referent a aferrament insegur i la quantitat més gran de persones classificades dins aferrament segur, característica que pot haver influenciat en alguns dels resultats obtinguts a l'estudi. És necessari comentar però, que la decisió d'escollir l'RQ és deguda a que s'identifica amb el model de Bartholomew que s'utilitza de referència en el marc teòric d'aquest estudi. A més a més, és un test ràpid d'administrar, i es va considerar oportú per tal d'aconseguir major nombre de mostra, quant a que també s'administrava l'escala DAS (*Dyadic Adjustment Scale*) i per tal de no fer llarg el temps de resposta del qüestionari.

Per altra banda, una de les limitacions que pot haver tingut l'estudi i en relació també a la falta de mostra d'aferrament insegur és la dimensió de la mostra. Tot i haver obtingut 184 participants, a l'augmentar la mostra augmentaria el nombre de persones amb estil d'aferrament insegur.

En conclusió, no es compleixen cap de les hipòtesis contemplades a l'inici de l'estudi. Aferrament segur no es relaciona amb major satisfacció conjugal que aferrament insegur, ni estil temorós es relaciona amb els nivells més baixos. L'edat no es relaciona amb l'estil

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

d'aferrament, i per tant, a menys edat no apareix més aferrament segur. L'edat tampoc es relaciona amb la satisfacció, per tant, tenir menys edat no té relació amb obtenir major satisfacció conjugal. Tot i això, observem com aquells casos en què els resultats no han estat estadísticament significatius, sí que han mostrat un patró coherent amb la teoria. A més, com s'ha exposat anteriorment s'ha pogut observar altres resultats interessants i significatius per a la recerca.

Així doncs, d'acord amb els resultats obtinguts, pot ser interessant en un futur on es treballi amb parelles amb dificultats en la relació, tractar en el procés terapèutic l'estil d'aferrament que presenta cada membre per tal de modificar la concepció que cada un té d'ell mateix i dels altres i millorar així la relació que pot tenir amb el cònjuge. Com molt bé es presenta a l'estudi, l'aferrament insegur presenta majors nivells d'ansietat i evitació que l'aferrament segur, i per tant, pot ser necessari treballar amb més profunditat amb el membre de la parella que presenti aquest estil d'aferrament, o amb els dos en cas que els dos el presentin. Per a parelles amb un membre amb aferrament segur i un amb aferrament insegur, pot ser interessant treballar l'ansietat i l'evitació del membre insegur a través de l'ajuda i reforç del membre segur per tal de crear dinàmiques més sanes i menys problemàtiques. Respecte als resultats del present estudi és essencial tractar els nivells d'evitació per sobre de l'ansietat, ja que aquesta no s'ha considerat un aspecte rellevant que influenciï en la satisfacció amb la parella. A més pot ser adequat centrar el procés terapèutic en aspectes relacionats amb la intimitat (sexualitat, mostres d'afecte, etc.) ja que tal i com s'ha observat, l'escala expressió afectiva que engloba aquest concepte, ha estat la que més baix han puntuat els subjectes en relació amb la satisfacció amb les seves parelles. A més, aquesta idea concorda amb el resultat referent als nivells d'evitació, pel fet que a major evitació cap a la parella menor intimitat amb ella, i per tant, menor satisfacció percebuda. Tot i això, s'ha de tenir en compte que cada procés terapèutic s'ha d'adaptar a les necessitats de cada pacient, i per tant s'ha de tenir en compte la

seva demanda de forma individual, i actuar en base la cerca del màxim benestar i creixement possible per a cada persona.

Referències bibliogràfiques

- Armenta-Hurtarte, C., Sánchez-Aragón, R. & Díaz-Loving, R. (2012), ¿De qué manera el contexto afecta la satisfacción con la pareja?. *Suma psicológica*, 19(2), 51-62.
- Ávila Santibáñez, R., Miranda Hernández, P. & Juárez Segura, A. (2009). Contribución del número de hijos a la magnitud de la satisfacción marital. *International Journal of Psychological Research*, 2(1), 35-43.
- Banse, R. (2004). Adult Attachment and Marital Satisfaction: Evidence for Dyadic Configuration Effects. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(2), 273–282. doi:10.1177/0265407504041388
- Barroso, O. (2014). El apego adulto: la relación de los estilos de apego desarrollados en la infancia en la elección y las dinámicas de pareja. *Revista Digital de Medicina Psicosomática y Psicoterapia*, 4(1), 1-25.
- Bartholomew, K. & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Besharat, M. A. (2003). Relation of Attachment Style with Marital Conflict. *Psychological Reports*, 92, 1135–1140. doi:10.2466/pr0.2003.92.3c.1135
- Bowlby, J. (1986). *Vínculos afectivos: formación, desarrollo y pérdida*. Madrid: Ediciones Morata, S. A.
- Bowlby, J. (1990). *La pérdida afectiva*. Buenos Aires: Editorial Paidós SAICF.
- Bowlby, J. (1993). *La separación afectiva*. Barcelona, BCN: Editorial Paidós.
- Bowlby, J. (1995). *Una base segura. Aplicaciones clínicas de una teoría del apego*. Barcelona, BCN: Editorial Paidós.

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759–775. doi:10.1037/0012-1649.28.5.759
- Burutxaga, I., Pérez-Testor, C., Ibáñez, M., de Diego, S., Golanó, M., Ballús, E. & Castillo, J.A. (2018). Apego y vínculo: una propuesta de delimitación y diferenciación conceptual. *Temas de psicoanálisis*, 15.
- Camps-Pons, S., Castillo, J.A. & Cifre, I. (2014). Apego y psicopatología en adolescentes y jóvenes que han sufrido maltrato: implicaciones clínicas. *Clínica y Salud*, 25(1), 67-74. doi:10.5093/cl2014a6
- Chellan, S. (2018). Effect of attachment styles on marital satisfaction. *Shanlax International Journal of Arts, Science and Humanities*, 5(4), 254-263.
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132-154. doi: 10.1037//1089-2680.4.2.132
- Gómez-Zapiain, J., Ortiz, M. J. & Gómez, J. (2011). Experiencia sexual, estilos de apego y tipos de cuidados en las relaciones de pareja. *Anales de psicología*, 27(2), 447-456.
- Guzmán, M., & Contreras, P. (2012). Estilos de Apego en Relaciones de Pareja y su Asociación con la Satisfacción Marital. *Psyche*, 21(1), 69–82. doi:10.4067/s0718-22282012000100005
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524. doi:10.1037/0022-3514.52.3.511
- Hidalgo, M. V., & Menéndez, S. (2003). La pareja ante la llegada de los hijos e hijas. Evolución de la relación conyugal durante el proceso de convertirse en padre y madre. *Infancia y Aprendizaje*, 26(4), 469–483. doi:10.1174/021037003322553851

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

- Koruk, S. (2017). The effect of gender and attachment styles on the relationship between marital adjustment and psychological symptoms. *European Journal of Educational Research*, 6(1), 69-77. doi: 10.12973/eu-jer.6.1.69
- López, F. (2003). Apego y relaciones amorosas. *Informació psicològica*, 82, 36-48.
- Lucariello, E., & Fajardo, M. (2010). El apego en la satisfacción marital. *Revista de Psicología*, 1(1), 99-110.
- Meyers, S. A., & Landsberger, S. A. (2002). Direct and indirect pathways between adult attachment style and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 9(2), 159–172. doi:10.1111/1475-6811.00010
- Oliva, A. (2004). Estado actual de la teoría del apego. *Revista de Psiquiatría y Psicología del Niño y del Adolescente*, 4(1), 65-81.
- Ortiz Barón, M. J., Gómez, J. & Apodaca, P. (2002). Apego y satisfacción afectivo-sexual en la pareja. *Psicothema*, 14(2), 469-475.
- Pinedo, J. & Santelices, M. (2006). Apego adulto: Los modelos operantes internos y la teoría de la mente. *Terapia Psicológica*, 24(2), 201-209.
- Ripoll-Núñez, K. J. (2011). Atribuciones sobre la pareja: su papel como variable mediadora entre el apego y la satisfacción marital en parejas heterosexuales. *Avances en Psicología Latinoamericana*, 29(1), 47-61.
- Rivera, D., Cruz, C. & Muñoz, C. (2011). Satisfacción en las Relaciones de Pareja en la Adulter Emergente: el rol del apego, la intimidad y la depresión. *Terapia psicológica*, 29(1), 77 – 83.
- Rivera, D. & Heresi, E. (2011). Integración de la Teoría del Apego y Modelos Basados en la Evidencia en la Comprensión de la Satisfacción Marital. *Revista Argentina de Clínica Psicológica*, 20(1), 57-65.

EFECTES DE L'AFERRAMENT EN LA SATISFACCIÓ CONJUGAL

- Ruipérez y García-Cabrero (2016). Plagio e integridad académica en Alemania. *Revista Comunicar*, 48, 9-17.
- Sandberg, J. G., Bradford, A. B., & Brown, A. P. (2015). Differentiating Between Attachment Styles and Behaviors and their Association with Marital Quality. *Family Process*, 56(2), 518–531. doi:10.1111/famp.12186
- Spanier, G. B. (2017). DAS. *Escala de Ajuste Diádico* (R. Martín-Lanas, A. Cano-Prous, y M. I. Beunza-Nuin, adaptadores). Madrid: TEA Ediciones.
- Yárnoz, S. & Comino, P. (2011). Evaluación del apego adulto: análisis de la convergencia entre diferentes instrumentos. *Acción psicológica*, 8(2), 67-85.
- Yárnoz, S., Alonso-Arbiol, I., Plazaola, M. & Sainz de Murieta, L. M. (2001). Apego en adultos y percepción de los otros. *Anales de psicología*, 17(2), 159-170.

Declaració d'autoria

Declaro que aquest treball és original i ha estat realitzat per mi mateixa, sense haver fet servir altres fonts o ajudes diferents a les referenciades. També he assenyalat la procedència dels fragments literals, o de contingut, que he pres de tercers.

Barcelona, 30 de maig de 2019.

Firma: